

צפונות

פרשת וירא
תשפ"ו
גליון כפ"ט

צפונות ועיונים על עניני הפרשה והמועדים
יו"צ ע"י בני החבורה דקהילת אשי ישראל

שיעורי מורנו הרב שליט"א | הלכות ברכות (ה)

נכתב ונערך ע"י הרב יעקב ברסליוער | הוגה ע"י מורינו הרב שליט"א

יסודות בפת הבאה בכסנין

פת הבאה בכסנין היינו דברים העשויים מה' מני דגן, ואם קובעים ע"ז סעודה יש לזה דין פת גבי ברהמ"ז וכו'. ויש לדעת דינה וגידרה מדאורי' ומדר'. ונפ"מ לדברים רבים, וכגו' העושה 'קידוש' בשב"ק ואוכל פת הבאה בכסנין, וכן אם מקיימים בזה דין סעודת שבת (סעודת שב"ק לכאורה חיוב דר', ואע"פ שיש דין 'וקראת לשבת עונג' מ"מ אי"ז דאורי'). לגבי הפרשת חלה, אי"ל פת מדאורי' לא תתחייב עיסה זו בהפרשה.

(פהב"כ) עניינה סוגים של עוגות, וחז"ל קבעו שאע"פ שהוה פת, הקילו לגבי כמה דברים שלא יהיה לה דין פת.

גם בדינים דאורי' יש לדון ביחס לפהב"כ, וכגו' אם יוצאים בזה יד"ח בליל יו"ט ראשון דחג (שבפשוט אין אז דין לחם עוני), והאם האוכל כזית עונה מקיים את הדין ד'טו ט"ו מחג המצות, שצריכים לאכול כזית בליל יו"ט ראשון.

ברכה אחרונה על פהב"כ

יל"ד מפני מה פת הבאה בכסנין אינה מצריכה ברהמ"ז אי יש לזה דין פת מדאורי'. רע"א מיישב בב' אופנים, א' ברכת מעין ג' מהני לדאורי', ולא מעכב ג' ברכות. וכשם שמצינו גבי פועלים שלא מברכים ג' ברכות אלא ב' ברכות. ואע"פ שבמעין ג' נחסר הודאה על ברית ותורה, אפי"ה אי"ז מעכב מדאורי', (והגם שמדברנן זה מעכב, מ"מ היות ופהב"כ הינה פת פחות חשובה, חז"ל לא תיקנו לומר עליה ברית ותורה). ב' פת הבאה בכסנין הוי פת רק מדרבנן (פמ"ג), ומש"ה נפטר אף ללא ברהמ"ז. ולא יוכלו לצאת בפהב"כ יד"ח סעודת ש"ק ולא בליל א' דסוכות ובכמ"ק שבעי פת.

ברכת 'המוציא וברהמ"ז על פהב"כ

אי פהב"כ הוי פת מדאורי', יש לדון אי שייך לברך עליה 'המוציא'. האם חז"ל הפקיעו מפהב"כ שם פת, א"ד שנשא ע"ז שם פת (וכמו שר' מהא שאי אוכל כדי שיעור קביעות סעודה מברך ברהמ"ז כדן פת), ונפ"מ, כגון שחישב לאכול הרבה ובירך 'המוציא', ותוכ"ד אכילתו נמלך לאכול פחות מהשיעור. לגבי ברכה אחרונה, משמע שא"צ, ובמשנ"ב (סו"ס רח) כ' שאפי' ברכת 'הזן' פוטרת. (נב. המברך על אטריות וכדו' 'המוציא' ודאי ל"ח שבירך, דכלל אי"ז לחם, דליכא תוריתא דנהמא, וופלה בפשטות ודאי לא הוה פת, וי"א בשם הגריש"א אחרת, והגם שבמ"ב (ס' קס"ח סקל"ח) מבואר שלוואלפלאטקס (מין וופלים) אין תוריתא דנהמא, וא"כ אינם בכלל פת, מ"מ ס"ל דהיום שהדרך להניחם א' ע"ג חבירו, איכא תוריתא דנהמא).

שיטת המג"א שפהב"כ הוי פת מדר'

במג"א הקשה על הדין שפת שעירב בה דבש חשיבא פהב"כ וברכתה 'מזונות', דברמ"ם (פ"ו ממצה) א"י שהלש מצה במי פירות יוצא בה יד"ח בפסת, ועד כמה שהוי פת הבאה בכסנין מפני מה יוצאים בזה יד"ח מצה. ומתבאר במג"א שנקט שפהב"כ אינה נחשבת מצה. (המג"א מדמה אי"ז לחביצא (כדורי שוקולד), ולא ברור מדוע). ויוצא שהגם שגבי קביעות סעודה נתנו לה חז"ל שם פת, מ"מ אי"ז מהני לגבי סעודת ש"ק שיש דין בפת אמיתית, וכמ"כ לא תתחייב בחלה מדאורי'. אמנם מסבירא יל"ע מה הבי' בזה וכו', ובאחרונים חלקו על המג"א מה"ט, וס"ל שחשיבא פת דאורי'.

הערת הקה"י על הצד שהוי פת מדאורי'

הקה"י מעיר, מפני מה השוכח 'רצה' והחליצנו' בברהמ"ז חוזר, הא יכול היה לאכול סעודה מפהב"כ, ובמעין ג' לא מעכב 'רצה'. עוד דן, באוכל סעודת שב"ק בבוקר והקדים לעשות 'קידוש' על מיני מזונות, אי כשאכל סעודת המזונות שכח לומר 'רצה', האם צריך לחזור שוב - עד כמה שיצא בזה יד"ח סעודה. ועי"ש (ברכות ס"ה כה) שכ' דמעין ג' לא חייבו רצה דיעכב, כמ"כ מק' הקה"י הדעושה קידוש ואח"כ אכל סעודת שבת ושכח 'רצה', למ"ד שפהב"כ הוה פת דאורי' לא יצטרך לחזור, דהא כבר אכל סעודתו. ואפי' כוונה אפכית אי"ז ברור שמהני, דיתכן שבחלבים ועריות ל"מ כוונה אפכית כיון שאמרינן 'שכן נהנה'.

חיוב חלה בעיסה שנילושה במי פירות

מצוי בעוגות שהבצק עשוי ממי פירות בלבד, ולמג"א יוצא שחייב חלה במי פירות הוא מדר' (משמעות דבריו ס' קסח סקט"ז), ואם יוסיף לעיסה מעט מים תתחייב ע"ז מדאורי', אמנם אם לא עשה אלא במי פירות לבד איכא עוד נידון דבמשניות בטבול יום מבואר שמי פירות אינם מחברים, וא"כ עיסה שעשויה ממי פירות כלל ל"ח עיסה, אלא קיבוץ פירות. ויש לדון אי מיחשב פת, ד"ל דגם על רבבות פירות מחברים צריך לברך כדן פת. אף דבחלה י"א דאינה מחויבת.

המשך יבוא בע"ה

מאה ברכות - מעלתן ועניינן

המשגיח הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר שליט"א

בעקבות קריאת מורינו הרב שליט"א בחיזוק מאה ברכות לרפואת האשה חוה בת שרה טובה ליבא תחי' מובא דברי חיזוק בעניני מאה ברכות

להשלמת ענין התפילה, ראינו לנכון לבאר מעט גודל מעלתה ומהות עניינה של אמירת מאה ברכות בכל יום, שהיא חובה גמורה מדינא דגמרא, והיא ג"כ עבודה שבלב, ומתקיימת ברובה באמירת התפילות והברכות שסידרו לנו, וכמו שביארו הפוסקים. ובמהלך הדברים שלפנינו יתבאר עד כמה על ידי קיום נכון של חובה זו, במעט תשומת לב בתוספת התבוננות, ניתן להגיע ולהשיג יותר בשלימות את המעלות והקניינים הרוחניים של עבודת הלב. ואם כי חלק מהדברים גבוהים ורמים מאיתנו, ננסה להתבונן בהם עד כמה שידנו מגעת, ולקבל בזה איזו תפיסה לפי ערכנו.

א. גודל מעלת אמירתן

מה ה' שואל מאיתנו

הגמרא במנחות (מג, ב) אומרת: תניא היה רבי מאיר אומר [משמע שהיה ר"מ רגיל לזרז ולעורר על דבר זה (עי' אבות א, ב וברע"ב)], חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר "ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעימך" (דברים י, יב).

והנה לפני שננסים לבאר כיצד דין זה נדרש מהפסוק, שנאמר בזה כמה מהלכים בראשונים וכפי שנביא בהמשך, עכ"פ מבואר מזה, שהחייב של מאה ברכות אינו רק חיוב פרטי כשאר חיובי התורה, אלא זהו דבר עיקרי ביותר בעבודת ה', וכלשון הפסוק שאת זה הקב"ה שואל מעימנו!

וכבר עורר על כך בסדר היום, שמדרשא זו של ר"מ ניתן לעמוד על גודל עניינה של אמירת מאה ברכות, וכך הוא כותב (סדר מאה ברכות):

ענין סוד מאה ברכות הוא ענין נשגב עד מאד ונורא, כי לא על חינוך אמרו חז"ל "מה ה' אלוקיך שואל מעימך", אל תקרי 'מה' אלא 'מאה' (ראה להלן). וכיון שהשי"ת אינו שואל מעימנו כי אם הדבר הזה בלבד, דבר גדול הוא.

ואמנם בוודאי נצרך לזה תוספת ביאור אף בפשוטם של דברים, מה הפירוש שאת הדבר הזה בלבד הקב"ה רוצה מאיתנו, והרי בוודאי הקב"ה מצפה מאיתנו שנקיים את כל התרי"ג מצוות, ולא רק שנברך מאה ברכות! ויתבאר בס"ד בהמשך. אבל עכ"פ רואים כאן את גודל החשיבות שהתורה מייחסת לענין זה של מאה ברכות, שאינו רק בגדר תוספת מעלה ושלמות, אלא שזהו הדבר העיקרי הנדרש מהאדם.

גם בדברי הרוקח (ס' שכ) אנו מוצאים התייחסות דומה, שהמאה ברכות הם עיקר רצון ה' מאיתנו, וזה לשונו:

יהי שם ה' מבורך וכו' אשר חשק בבני ישראל ושאל ממנו לברכו במאה ברכות כל היום, כדאמר רבי מאיר במנחות. חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, "מה ה' אלוקיך שואל מעימך", אל תיקרי 'מה' אלא 'מאה'.

הפלא ופלא. הקב"ה חשק בבני ישראל, לצורך מה ולאיהז תכלית? כדי שיברכו אותו מאה ברכות בכל יום!

גודל שכן

והנה דברי הרוקח נמצאים בסגנון אחר בכלבו (ס' א) בשם ר' אשר מלוניל, וז"ל:

וכתב ר' אשר ז"ל, בוא וראה כמה חיוב אותנו הקב"ה, שציונו לברך מאה ברכות בכל יום, כדי שנשתכר אלף זהובים בכל יום וכו', עשרה זהובים לכל ברכה וברכה.

וכן הביא באורחות חיים (דין מאה ברכות אות ב'), והוסיף שדבר זה נרמז בפסוק "כך אחת עשרה זהב" (במדבר ז, יד), פירוש, אחת מל"ף [גימטריא 400] ברכות שחייב אדם לברך בכל יום, שוה עשרה זהב. וא"כ מאה ברכות שוות אלף זהובים. וברוקח (שם) הביא שדבר זה נרמז בפסוק בשיר השירים (ח, יב) "האלף לך שלמה".

והרוקח בסידורו (תחילת ברוך שאמר) הוסיף, ששכר העוה"ב אין שיעורו בממון אלא בפשטות, ויטול את שכר האלף זהובים בנפשות! ועוד הוא מביא, שמצינו כי המחיר ומגדף חייב מיתה, וכל שכן מברך ה' בשירות ותשבחות, שמידה טובה מרובה ממידת פורענות פי חמש מאות, ששכרו יתרבה במיני נפשות יותר מחמש מאות על כל ברכה וברכה!

ויותר מזה כתב באורחות חיים (שם אות א), שכל האומר מאה ברכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן העוה"ב! שנאמר "לכן אמור" - "לכן" בגימטריא מאה, אמר הקב"ה, אמור מאה ברכות, ו-ו' הנני נתן לך את בריתי שלום" (עפ"י במדבר כה, יב).

והדברים נשגבים ומעוררים כל לב שומע, להוסיף אומץ באמירתן, ביתר כוונה והתבוננות.

המשך יבוא בע"ה

לזכות החתן הרב יוסף אברהם דוד ב"ר בצלאל ברוך שליט"א
והכלה רחל ב"ר יהונתן עוזר תחי'
יעקבזון

יהא רעוא שיעלה הדיווג יפה
ויזכו לבנות בית נאמן בישראל

וצריך עיון

קושיות מבי מדרשא

“וירא אליו ה' באלוני ממרא” (יח א)

פרש"י: 'הוא שנתן לו עצה על המילה לפיכך נגלה עליו בחלקו'. ולכאורה הוא פלא, חדא הרי עיקר הביקור הוא לבקר את החולה שהוא אברהם אלא שאברהם הוא זה שהיה באלוני ממרא ועל כן הביקור היה שם, והרי אם הוא היה במקום אחר מה שייד לבקר באלוני ממרא כיון שהוא לא המקום של החולה. **ועוד** צ"ע אדיתא במקרא דענר אשכול וממרא היו בעלי ברית אברהם, ולכאורה כיון שכולם אמרו לו לא לשמוע בקול ד' על המילה אי"כ מאי טעמא נקראו כלל בעלי ברית. [הרב יעקב ישראל שניידר]

“והוא יושב פתח האהל כחום היום” (יח א)

פרש"י: 'הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, ולפי שראו מצטער שלא היו אורחים הביא עליו מלאכים בדמות אנשים'. וקשה מדוע כשראו מצטער לא החזיר החמה למקומה וכך יבואו אורחים, ולא ידקק להביא מלאכים. [הרב אשר פורמן]

“לושי ועשי עוגות” (יח ו)

צ"ע מה הביאור בה שהיה ציווי מיוחד של אברהם אבינו שהיא תלוש הרי העיקר הוא שיהיה עוגות, וכמו שהוא לא אמר לה שתכניס לתנור לפאות אותו. [הרב יעקב ישראל שניידר]

“ויקח חמאה וחלב” (יח ח)

וברש"י: 'ולחם לא הביא לפי שפירסה שרה נדה שחזר לה ארח כנשים אותו היום'. וקשה הלא מקרא מלא איתא דכביכול 'חדל להיות לשרה ארח כנשים' והרי באותו זמן כבר כ' רש"י שחזר לה הארח. [הרב יעקב ישראל שניידר]

“ויאמרו אליו איה שרה אשתך” (יח ט)

וכתב רש"י: 'יודעים היו מלאכי השרת שרה היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה לחבבה על בעלה. אמר רבי יוסי בר חנינא כדי לשגר לה כוס של ברכה'. ולכאורה בשלמא לפירוש הראשון מובן שאפילו שהיו יודעים היכן היא רצו לחבבה על בעלה, אך לפי הפירוש השני שהוא בשביל לשגר לה כוס של ברכה, אי"כ לאיזה צורך שאלו היכן היא. [הרב יעקב ישראל שניידר]

“חדל להיות לשרה ארח כנשים” (יח יא)

וצ"ב הלא נאמר בגמ' (יבמות סד.) שרה אמנו אילונית היתה ואפילו בית ולד לא היה לה, וא"כ מה הטעם שהמניעה מוזכרת משום זקנותה. [הרב יעקב ישראל שניידר]

“היפלא מה דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן” (יח יד)

יל"ע מה הבינה שרה והרי ודאי שביכולתו של הקב"ה לעשות את כל מה שבידו לעשות וכי היה לה צד שאין הקב"ה יכול לעשות כן, והרי היא ראתה שהקב"ה הביא נגעים בגללה וא"כ מה סברה. [הרב אשר פורמן]

“ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה ויאמר לא כי צחקת” (יח טו)

ע' בתרגום יונתן שתרגם 'ואמר מלאכא לא תדחלון ארום בקושטא גחכת', ע"כ, והיינו דמפרש תיבת 'לא' דקאי אדלעיל 'כי יראה', וע"ז אמר לה השי"ת שלא תירא כי באמת צחקה. אמנם הדברים מחוסרי פירוש, וצ"ע. [הרב אהרן דיקמן]

“המכסה אני מאברהם אשר אני עושה” (יח יז)

פרש"י: 'אני נתתי לו את הארץ הזאת וחמשה כרכין שלו הן'. וקשה הלא מבואר לעיל (יג ז) ברש"י 'הכתוב אומר והכנעני והפרזי אזי יושב בארץ, ולא זכה בה אברם עדיין' וא"כ זה עדין לא שלו ואיך אמרין הכא איפכא. [הרב יעקב ישראל שניידר]

“אולי ימצאון שם עשרה” (יח לב)

וברש"י: 'אולי ימצאון שם עשרה - על פחות לא בקש. אמר דור המבול היו ח', נח ובניו ונשיהם ולא הצילו על דורם, ועל ט' ע"י צירוף כבר בקש ולא מצא'. וקשה טובא הלא מבואר אצל נח שנקרא המבול 'מי נח', כיון שהיה טענה עליו שהוא לא התפלל, וא"כ מאי ראייה מנח. [הרב ראובן פיין]

“ואיש אין בארץ” וכו' (יט לא)

ויש לתמוה שהרי נאמר ללוט 'הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הופכי את העיר', וכתב רש"י: לא דיך שאתה ניצול אלא אף כל העיר אציל בגלגלך', עכ"ל, וא"כ מדוע יראו שאין איש בארץ. גם משמע שבשעת ההפכה עדיין לא היו הם במערה, וראו שאכן העיר לא נהפכה. [הרב יעקב קורלנסקי]

“ותשכב את אביה” (יט לב)

וברש"י: 'ובצעירה כתיב ותשכב עמו, צעירה לפי שלא פתחה בזנות, אלא אחותה למדתה, חסוך עליה הכתוב ולא פירש גנותה, אבל בכירה שפתחה בזנות, פרסמה הכתוב במפורש'. וקשה טובא הרי בגמ' (נזיר כג.) אמר' על לוט ושתי בנותיו 'וצדיקים ילכו בהם ופושעים יושלו בהם' זהו בנות לוט שנתכוונו לשם מצוה, וא"כ מפורש לכאורה שהיה להם מצוה בזה ומדוע משמע ברש"י דכביכול היה טענה עליה ולכן פרסמו גנותה. [הרב אשר פורמן]

“ויקח אבימלך צאן ובקר ועבדים ושפחת ויתן לאברהם וישב לו את שרה אשתו” (כ יד)

יש להתבונן בחילוק בין מעשה דאבימלך למעשה דפרעה, שאצל פרעה מצינו שנתן לו המתנות מיד שלקח את שרה, ואילו אבימלך לא נתן המתנות אלא לאחר שנתברר שהיא אשתו שאז פייסה במתנות אלו. **ועוד** מצינו חילוק בגוף המתנות, דאבימלך נתן רק צאן ובקר ועבדים ושפחות, ואילו פרעה נתן ג"כ חמורים ואתונות וגמלים. [הרב אשר גרינוולד]

“באשר הוא שם” (כא יז)

וברש"י: שאמר הקב"ה למלאכים 'עכשיו מה הוא צדיק או רשע, אמרו לו צדיק'. ולכא' יק' לדלעיל (ט) 'מצחק', וברש"י ג' עבירות, וכן לעיל (יא) 'על אדות בנו', פירש"י שיצא לתרבות רעה, והמתבאר מדברי המדרש דקאי כלפי עבירת בניו שימיתו לישראל בצמא, שזו עדיין לא עשאה, אבל לכא' צדיק מיהא לית', וצ"ע, ואולי הביאור שעל עבירותיו אלו אין דינו למוות, ושפיר שייך בזה שם צדיק, [הרב אשר פורמן]

קושיא עצומה | צעקת ריבה אחת

“הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה” (יח כא)

וכתב רש"י: 'צעקת ריבה אחת שהרגוה במיתה משונה על שנתנה מזון לעני'.

ומבואר א"כ גודל רשעותם ומעשי שחיתותם כמה נוראים היו, וכן מבואר בחז"ל גבי מעשה דאליעזר שהיה בסדום, ומצינו דברים נוראיים שהיו שם. והוא פלא גדול, איך יתכן שאחר כזה הנהגות של שחיתות כבזה מקום מושחת, ובכל זאת אברהם אבינו התפלל שלא ימיט הקב"ה עליהם חורבן, וביקש שמא בזכות הצדיקים ינצלו, וכי לזה נקרא מידת החסד דאברהם.

צפונות רבותינו לבית הלוי

הרב אהרן שמואל הלוי

וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו (כב, יג)

הא בנאחז בסבך בקרניו, אמר מרן הגר"י ז"ל, דכיון דהעקידה היתה ביום הכיפורים, שיש בו איסור צידה, איז על ידי שנאחז בסבך בקרניו לא היה בתפיסתו איסור צידה דהו"ל כניצוד ומותר לתפסו. (רשימת תלמידים)

ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה

הרב ישראל הכהן ארנטרוי

מנהגו לקיים דינא דברייתא דברכות לגא, לשאול הגשמים בברכת השנים, בתוך מטבע הברכה, דלעומת ימות החמה דבקשתון, 'ותן ברכה על פני האדמה', בימות הגשמים בקשתון, 'ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה'.

והנה מטבע ברכתנו דימות הגשמים, יתכן קריאתו בב' אופנים:

א': ותן טל ומטר לברכה, על פני האדמה

ב': ותן טל ומטר, לברכה על פני האדמה.

ומשמעות חילוק האופנים, בקריאת ה'לברכה' לכאן או לכאן, היא בתרת, א' בפירוש תיבת לברכה, ועוד בתיבות 'על פני האדמה', ובכל אופן משתנה עיקר תוכן הבקשה.

לאופן הא', משמעות תיבת לברכה הוא באופי ירידת הגשמים, שיהיו גשמי ברכה, כמטבע תפילת גשם, לברכה ולא לקללה. ואילו משמעות תיבות על פני האדמה, הוא מקום ירידת הגשמים. ועפ"ז תוכן הבקשה הוא, ליתן גשמי ברכה על פני האדמה.

לאופן הב', משמעות תיבת לברכה, היא מטרת ירידת הגשמים, וכן תיבות על פני האדמה, אינן מתפרשות על מקום הגשמים אלא על מקום הברכה. ועפ"ז תוכן הבקשה הוא, ליתן טל ומטר, שעל ידם תהיה ברכה על פני האדמה.

ומסברא ה' נראה כאופן הב', מתלת, חדא, דמה איכפת לנו לבקש על מקום ירידת הגשמים, על פני האדמה, ודאי יותר מסתבר לבקש, שתהא הברכה על פני האדמה.

ותו, מאחר שבין במטבע דימות החמה ובין במטבע דימות הגשמים נזכרים המילים 'על פני האדמה', אין מסתבר שתהא משמעותם שונה זו מזו, כאן על מקום הברכה, וכאן על מקום הגשמים.

ויותר, דמאחר ומטבע ברכתנו בימות החמה, ותן ברכה על פני האדמה, משמעו ברור לבקש הברכה על פני האדמה, אין מסתבר לומר שבימות הגשמים תשתנה הבקשה לבקשה אחרת לגמרי, על הגשמים בלבד, ומסתבר הרבה יותר, שיתווסף בזה בקשה להשלמת הטל והמטר הנצרכים לאותה הברכה.

אכן, יש להוכיח דלא כן, דבאבודרהם הראה מקור מטבע זו, מקרא דמלכים (א,חא), ואתנה מטר על פני האדמה, ושם לא נזכרה ברכה כלל, ובהכרח קאי העל פני האדמה על המטר.

בעומק הסוגיות | זריזין מקדימין למצוות

הרב מאיר טעפ

“וישכם אברהם בבוקר” (כב ג)

בגמ' דרש"י (יומא כח:) וברש"י כאן: 'וישכם אברהם בבוקר - כל היום כשר למילה, אלא שזריזין מקדימין למצוות'. והנה ברש"י לקמן (בא י יז) הביא מהמכילתא: 'שמרתם את המצות, אל תהי קוורא את המצות אלא את המצוות, כדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין מחמיצין את המצוות, אלא אם באה לידך עשה אותה מיד', ע"כ. ויש לדון אי"כ מה בין 'זריזין מקדימין' ל'אין מחמיצין את המצוות', ואמאי בעי' לב' דרשות.

ועוד זאת יש לבאר, אימת הביאו הדין ד'זריזין מקדימין למצוות', כגון במילה הנ"ל, ובבדיקת חמץ (פסחים ד.) וכן גבי קריאת מגילה (רש"י מגילה כ:.) ובגמ' ר"ה (לב:) בטעם שאומרים הלל בשחרית, משום זריזין מקדימין למצוות. ואימת נקטו הדין ד'אין מחמיצין את המצוות', כגון בלשון הרא"ש (סוף בכורות): 'פדין הבן יפדנו מיד שלא יאחר מצותו, כמ"ש חז"ל ושמרתם את המצות, אם באת מצוה לידך אל תחמיצנה', (הו"ד בשו"ע יו"ד סי' שה יא.) וכן ברמ"א גבי סוכה (או"ח סי' תרכה א): 'ומצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יוה"כ, דמצוה הבאה לידי אל יחמיצנה'.

כברש"י שמות (כג ז) ע"פ 'ונקי וצדיק אל תהרגו', שנצטדק בבית דין, וכע"ז ברמב"ם על ספרן של צדיקים, שהם הנידונים לחיים.

“ותקח לו אימו אשה מארץ מצרים” (כא כא)

פרש"י: 'והיינו דאמרי אינשי זרוק חוטרא לאוירא אעיקרא קאי'. וקשה טובא האם מבואר ברש"י דכביכול גר לא היתה צדיקה אלא היתה שייכת לארץ מצרים, וזה תימה דמאיך מבואר בפרשת חיי שרה על קטורה 'שהיא נאה במעשיה כקטורת'. [הרב יעקב ישראל שניידר]

“כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה” (כב יב)

וברש"י: 'לא אמרתי לך שחטוהו אלא העלהו'. וצ"ע האם בגוונא שהיה שוחט ליצחק היה נקרא רוצח בשוגג, או שעדיין זה בכלל הציווי בזמן שעדיין לא היה מלאך שאמר להיפך. [הרב אשר פורמן]

לתרומות עבור אחזקת הכולל
נא לפנות אל
הרב י. שניידר
054-8475219

לתרומות עבור בניי הקהילה
בפיקוח מורינו הרב שליט"א
נא לפנות לגבאי ביהמ"ד

להפקדות נא לפנות אל
הרב י. שניידר
054-8475219
או הרב שמואל קארפ
050-4106327

הכנסת אורחים דאברהם ולוט

הרב יעקב ישראל שניידר

“וירא ד’ אליו באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום” (יח א)

הנה מצינו במקרא הן הכנסת אורחים דאברהם אבינו והן הכנסת אורחים דלוט. ובאמת בהכנסת אורחים דאברהם אבינו מצינו בתורה שמספרת לנו את כל מעשה הכנסת אורחים עם כל הפרטים, וכידוע שאנו למדים מאד מאברהם אבינו כמה צריך להיות מידת החסד והכנסת אורחים. ומצינו בגמ' שדורשת על כל דבר מה זכו כלל ישראל עבור מידת הכנסת אורחים זו על אאע"ה. אמנם מאידך גבי לוט מצינו כלל ביטוי בחז"ל על מה שהוא היה מכניס אורחים, ואדברה מצינו דברים הפוכים לגמרי ולא ראינו בשום מקום שהוא קיבל שכר על זה.

א. מצינו אצל לוט שהוא הכניס את המלאכים לביתו אפילו שהיה בזה סכנה גדולה שהוא מכניס אורחים בסדום שכידוע היו מוציאים את האורחים, ובכל זאת לא מצינו שקיבל על זה שכר.

ב. עוד מצינו אצל לוט שהוא שלח את אשתו לשכנים לבקש מהם מלח לאורחים, ומצינו בזה אפילו מסירות נפש להכנסת אורחים.

ג. הוא רצה להפקיד את בנותיו בשביל הכנסת אורחים, ולכאורה מצינו מסירות נפש של לוט עבור האורחים.

אמנם מאידך בשעה שהמלאכים רצו להציל את לוט מהעיר סדום איתא שהוא רק בזכות שלוט לא גילה על זה ששרה היא אשתו של אברהם אבינו ולא אחותו.

גדר הכנסת אורחים דאברהם אבינו ושל לוט

הביאור בזה הוא כמו שמבארים האחרונים וביתר ביאור דחלוק ביסודו מצות הכנסת אורחים של אברהם אבינו ממצות הכנסת אורחים אצל לוט, גבי אברהם אבינו הכנסת אורחים לא עמדה כחפצא בפני עצמה אלא כל מה שהיה הכנסת אורחים **בתור היכ"ת שיהיה כאן 'הדבק במדותיו'**, ואין הוא עומד בהכנסת אורחים מצד עצמו, משא"כ אצל לוט **הכנסת אורחים עמדה כמצוה בפני עצמה** ולא כהיכ"ת להדבק בהקב"ה.

(ואנו רואים בחז"ל שקוראים ללוט 'רשע' ואיתא ברש"י שנאמר עליו 'שם רשעים ירקב' וכו' ובגמ' בניזר כג מבואר שכל מה שעשה היה לשם עבירה).

וזה מה שגורם לכל החילוקים שהיה אצל אברהם אבינו משא"כ אצל לוט, דכיון שלוט העמיד את הדבר כדבר בפני עצמו על כן ממילא אפילו ברגע שהוא גורם סכנה לבני ביתו, והרי הוא ידע שהם מלאכים ואינם צריכים כלל למקום ללון עדיין היה לו צורך שיהיה הכנסת אורחים, ואפילו אם הוא הגיע על חשבון הפקדת בנותיו וכו' והכל היה משום שהוא העמיד את הכנסת אורחים כחפצא בפני עצמה ולא משום שהוא העמיד זה כהיכ"ת לדביקות בה' שזה הדבר שכולל את כל המצוות של החסד שכולם אינם עומדים בפני עצמם אלא הם עומדים כהיכ"ת למה הוא רחום'.

ולפי זה מאוד מובן הפלא מה אברהם אבינו מחפש שיהיה אורחים עד כדי שאיתא שהיה מצטער על זה שלא היה אורחים ועל כן הקב"ה שלח מלאכים כדי שיהיה לו היכ"ת להכנסת אורחים, והוא פלא הרי כל המצוה של הכנסת אורחים הוא כדי שיהיה לאורחים היכן להיות אך ברגע שאין אורחים לא צריך לרדוף, יתירה מזה לא מצינו אצל אברהם אבינו שהיה לו רדיפה שיהיה היכ"ת למצווה מסוימת מלבד זה.

אמנם הביאור הוא על פי ה"ל **דמצווה זו היא גם לצד השני משום שכיון שאינו עומד בפני עצמו אלא הוא רק כהיכ"ת שיהיה בזה דביקות במידותיו** על כן יש צורך שיהיה כמה שיותר הכנסת אורחים כדי שיהיה בזה יותר דביקות.

ובזה מובן פלא נוסף איך יתכן שאותו אברהם אבינו שכל כך הכניס אורחים מאידך מצינו אצל שני בני ביתו שנהג עמהם הפוך בדיוק, והוא אצל לוט שברגע שהיה מריבה בין רועי אברהם לבין רועי לוט הוא אמר לו 'הפרד נא מעלי' והוא לא ניסה לעשות שלום, וכן מצינו בפרשה שלט אצל ישמעאל שהוא גם שלח אותו מביתו אפילו שהוא היה חולה וחלש, והרי זה בדיוק היפך הכנסת אורחים.

והביאור הוא שכיון שאין כזה מצווה שעומדת בפני עצמה אלא כל החפצא של המצווה הוא בתורת 'דביקות בהקב"ה' על כן ברגע שזה קצת מפריע לדביקות ברמה כזו או אחרת הוא בכלל לא מתחיל להיות מצווה שהרי כל המהות של המצווה הוא בזה שהוא נדבק בה' וכאן זה נהיה הפוך בדיוק.

ואולי בזה יש מעט להבין את מה שאברהם אבינו לא כך התפלל עבור סדום אפילו שהיה זה היפך הכנסת אורחים ומידת החסד של אברהם אבינו, והטעם הוא דהרי כידוע מהתורם דבורה ש' של אדם שעובר עבירה הוא בעצם בורא מזיק ומלאך רע והוא רוצה לאכול את מי שעובר העבירה אלא שהקב"ה עושה חסד ומזין את המזיק שהאדם ברא כדי לשמור עליו, ונמצא שאדם עבר עבירה ועשה נגד רצונו 'ובכל זאת הקב"ה מפרנס את מה שעשה נגדו, וזה מה שרצה אברהם אבינו להתפלל כדי לעורר אצלו את הדביקות בהקב"ה שאפילו במצב שעושים נגדו בכ"ז הוא מתפלל עליהם.

וזה מה שאיתא ברבותינו האחרונים שכ' דהיה הבדל מהותי בין אברהם אבינו לבין לוט דגבי אברהם אבינו מידת החסד של הכנסת אורחים היה אמיתי ואצל לוט היה זה בתורת 'חיקוי' והביאור בזה הוא על פי ה"ל להכונה הוא **שאצל לוט היה זה רק בתור מעשה יבש ולא בתור הכוונה שבזה**, ודוקא במצוות הכנסת אורחים עיקר המצווה בזה היא לא עצם המעשה עצמו אלא העיקר הוא הכוונה בזה, וזה היה חסר ללוט.

ולפי כל ה"ל מיושב היטב הא דקשה הלא אצל אברהם אבינו לא היה למעשה שום הכנסת אורחים דהרי היה נראה כאילו הם אוכלים ולמעשה הם לא אכלו, וא"כ מאי טעמא הוא קיבל על זה שכר של הכנסת אורחים, ועוד דאדברה כל מה שמוזכר בתורה הוא דוקא הכנסת אורחים זו שבאמת לא היה הכנסת אורחים.

ולפי ה"ל אתי שפיר **דכיון ששניק מטרות הכנסת אורחים הוא 'הדבק במדותיו'** על כן ודאי היה בזה קיום מופלא של הכנסת אורחים ואדברה היה בזה את כל החפצא ממש, משא"כ גבי לוט כיון שאצל לוט הכל היה בתור הכנסת אורחים מצד עצמה, לא היה בזה קיום כלל כיון שהמלאכים לא היו צריכים ועל כן לא נזכר לו מצווה זו.

מידת חסדו של אברהם אבינו

הרב שמואל מרקוביץ

“וירא ד’ אליו באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום” (יח א)

מאי כחום היום אמר רבי חמא בר חנינא, אותו היום יום שלישי של מילה של אברהם היה ובא הקב"ה לשאול באברהם, הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא יטרח אותו צדיק באורחים, שדריה לאליעזר למיפק לברא, נפק ולא אשכחן אמר, לא מהימנא לך, היינו דאמר תמן לית הימנותא בעבדי נפק איהו. (ב"מ פד)

יש להבין מה היתה טענתו של אברהם על אליעזר שאינו מאמין שאין אורחים בחוץ, והלא באמת כך היה, שהוציא הקב"ה חמה מנרתיקה ולא הסתובב אדם בחוץ, אלא שכאשר יצא אברהם נזדמנו שלושה אנשים, אבל קודם לכן באמת לא היה איש בחוץ מחמת החום הגדול.

כמו כן ידועה ההערה מדוע עבודתו התמידית של אברהם אבינו בענין הכנסת האורחים הקבועה שלו, לא האריך בה הכתוב אלא נאמר 'ויטע אשל בבאר שבע' ואילו בסיפור עשיית החסד עם המלאכים שכלל אין למלאכים צורך בכך האריכה בו התורה.

ונראה לבאר שעיקר עבודת החסד של אברהם אבינו, איננו מחמת מידת רחמנותו וטובו בלבד, שלא היה מסוגל לראות את הולכי הדרכים רעבים ולכן הכניסם לביתו, אלא היה לו רצון אמיתי להיטיב עם הבריות, ולכן אף כאשר יצאה חמה מנרתיקה, ואף אדם לא היה זקוק לאוכל, כיון שלא היו הולכי דרכים, נצטער אברהם כיון שחפץ היה להיטיב עם הבריות וצער היה לו שאין עם מי להיטיב.

ויסוד הענין שאברהם קיים את החסד בדרכו של הקב"ה, שחפץ להיטיב עם בריותיו, ולכן ברא ד' את עולמו, שרצון טוב להיטיב כמו שנאמר 'עולם חסד יבנה' שברא עולמו לשם כך, ואין זה מחמת צורך הברואים לקבל את ההטבה, שהרי בטרם היו בראים ברא את עולמו מחמת הרצון להיטיב ולהשפיע, וזו היתה מידתו של אברהם אבינו רצון להיטיב.

והגר"א (תיקוני זוהר ס"ט) כתב שאברהם נעשה מרכבה למידת החסד כיון שעסק במצות החסד, ויסוד הדברים כהנ"ל, שלא היה אברהם בטבעו רחמן ומטיב אלא שעסק כל העת בחסד, והיינו שנתן לאחרים ללא כל קשר לצורך שלהם לקבל, ובזה זכה להיות מרכבה למידת החסד, שכולו היה מידת הטבה ונתינה.

ובזה מבואר שדוקא בסיפור הכנסת המלאכים האריכה התורה, ולא בסיפור הכנסת אורחים הקבועה שלו, כיון שזאת הכנסת אורחים הקבועה שלו אפשר לפרש כרחמנות, מחמת רצונו שלא ישארו הולכי הדרכים רעבים, ורק בסיפור זה שנצטער כאשר הוציא חמה מנרתיקה, למדנו את מידת החסד שהיתה בטבעה באברהם אבינו, מחמת רצונו האמיתי להיטיב בקביעות עם הבריות.

ולכן זימן לו הקב"ה שלושה מלאכים כדי שיוכל להיטיב עמם והרמז במלאכים שעל אף שאין להם צורך בכך ואין כאן רחמנות שלא להניח אדם רעב, אלא היה זה דרכו של אברהם להיטיב, ולכן זימן לו הקב"ה את האפשרות להיטיב.

ובזה מיושבת הקושיא מה היתה טענתו של אברהם על אליעזר, שלעולם אין כוונת הגמרא כפשוטו שלא להאמין לו שאין אנשים, אלא טענתו היתה שכיון שהיה אליעזר תלמיד דולה ומשקה מתורתו של אברהם אמר לו, שאם מידת החסד של אליעזר היתה כמידת החסד של אברהם שהיה לו רצון להיטיב, היה הקב"ה מזמן גם לו את האפשרות להיטיב אלא שמידת החסד של אליעזר אינה אלא רצון להשביע את הרעב ולכן כאשר אין רעבים אין צורך באורחים והוא שאמר לו אברהם לאליעזר שאינו תלמיד נאמן במידת החסד שאין רצון עשיית החסד שלו דומה למידת החסד של אברהם.

הערות בפרשת העקידה

הרב יעקב ישראל שניידר

א. קח נא את בנך 'את יחידך' אשר אהבת את יצחק, ולכאורה יש לעי' הלא אין הוא יחיד שלו אלא הוא יחיד לאמו, ולא לאביו והרי ה' אמר לו את 'יחידך'.

ב. אל תעל ידך ופרש"י אמר לו א"כ לחנם באתי לכאן אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם אמר לו אל תעל ידך מאומה'.

והוא פלא לכאורה הלא הציווי היה להעלות אותו לעולה, ואפי' אי הציווי היה לשחוט אותו, איזה קיום היה בזה שהוא מוציא לו מעט דם.

ועוד קשה דאמר אברהם אבינו א"כ לחינם באתי לכאן, וקשה הלא הציווי היה 'אסקיה אחתיה' וא"כ מאי טעמא הוא נקרא לחינם והלא הוא קיים בזה ציווי ה'.

ג. יש להעיר מאי טעמא הברכות שביטלו ה' ה' אחרי שחישת האיל, והלא כיון שהברכות הגיעו אחרי שעמד בנסיון העקידה, א"כ הוא עמד בנסיון כבר לפני שחשט.

ד. אמר לו ה' 'מוצא שפתי לא אשנה אסקיה אחתיה', ויש לעי' מה היה אם אברהם אבינו היה שוחט ח"ו את בנו האם היה עובר בזה על איסור רציחה ח"ו, כיון שה' אמר לו רק שיעלה אותו ולא אמר לו שהוא ישחוט אותו, וכמו דנינא דהיה זה נסיון בטעות. דהרי ה' לא אמר לו כלל לשחוט את בנו.

ה. איתא בגמ' זבחים (סב.) שכשעלו מן הגולה ראו את מקום המזבח מכיון 'אפרו של יצחק ראו שמונח באותו מקום' ולכאורה קשה איך ראו את אפרו של יצחק, והרי כיון שיצחק לא שחט אלא האיל נשחט, א"כ איך יש אפר.

ו. יל"ע מ"ט השאירו את החמור עם הנערים ולא לקחו עמם, והלא זריזין מקדימין למצוות, וא"כ היה עליהם למרר עם החמור.

ז. עוד יל"ע בהאי ענינא דמחד היה זה פיקוח נפש של יצחק ואפילו שהוא חיי שעה, אך עדיין הוא פיקוח נפש, וא"כ יקשה להיפך מ"ט נזדרז אברהם אבינו וחבש את חמורו והלא לכאורה הוא גורם פיקוח נפש מוקדם יותר ליצחק.

לרומם את בית אלוקינו

בעקבות הרחבת הבית שני ושיפוצו וחלק מהרחבת בית המדרש, אנו זקוקים לתרומות ולהפקדות לפרטים נא לפנות לגבאים

לציבור שוחרי התורה

במוציא שבת קודש יתקיים שיעור הלכה בעניני ברכות מפי **מורינו הרב שליט"א** השיעור יתקיים בשעה **10:00** בבית שני בברכת התורה

יצחק דין
הכולל השבועי יחל במור **צאי שבת בשעה 8:30** נותרו מספר מקומות

לעילוי נשמת

מרת **חיה אסתר** בת ר' חיים דב הלוי ע"ה נלב"ע כב' חשוון תשפ"א

נתרם על ידי בנה **הרה"ג משה הורביץ** שליט"א

לעילוי נשמת

מרת **חיה שרה** בת ר' שמואל אלחנן ע"ה נלב"ע יט' חשוון

נתרם על ידי בני משפחתה מיסדי הכולל לע"נ

לעילוי נשמת הרב **חיים נתן** בן יצחק יעקב ז"ל

נלב"ע כ' חשוון תשע"ג ת.נ.צ.ב.ה.

נתרם על ידי בנו שליט"א

לעילוי נשמת

הרה"ג רבי **מרדכי יוסף הכהן וילקומיץ** זצ"ל נתרם ע"י בנו מייסד הכולל 'יום מחמדים'

הרה"ג **רבי מאיר וילקומיץ** שליט"א

וואמחת התורה

תגובות לגליון הקודם

לשאלה בענין 'למועד הזה בשנה האחרת'.

עי' ברא"מ (יח יד) שהאר"ק לבאר הענין. דרש"י פי' עפ"י המכילתא וסדר עולם שענין הברית והמלאכים היה בניסן, ונראה לומר שהמילה של א"א היתה ביום י"ג בניסן לפירושו (וכ"כ החת"ס בשו"ע או"ח תכט) ולכן כתב דלא או' תחנון ביום זה).

ודלא כפרי' דר"א שהיתה ביו"כ ודלא כפשטא דסוגיא דר"ה יא. ויום שלישי למילה היה בט"ו בניסן וט"ז באו המלאכים לבקרו ובאותו יום גם התגלה אליו הקב"ה ובשרו שילד יצחק, ואמנם בשלושת המקראות המבשרות על לידת יצחק נכתב למועד, אך יש שוני בין הנא' בסמוך לצווי הברית, בסוף פ' לך לך לבין הנא' ע"י המלאכים וע"י הקב"ה בפרשתנו, בלך לך אי' 'למועד הזה בשנה האחרת' ובפר' וירא 'שוב אשוב אליך כעת חיה' (ע"י המלאכים) ו'אשוב אליך כעת חיה' (ע"י הקב"ה, בלידת יצחק בפכ"א נא' 'למועד אשר דבר אותו אלוקים'. שם הביא רש"י את דברי חז"ל שלמועד דתחילת הפ' 'שרט לו שריטה בכותל וכו' ומשמע שמיחס ל'כעת חיה' שהוא אותו זמן בדיוק לשנה הבאה, והא דאמר בלך לך (שהיה שלושה ימים קודם לכן) למועד הזה' הכוונה לשון חג (כמו שהבינה הגמ' ברה"ה) פסח של שנה הבאה, והא דכ' רש"י בפרק י"ח 'למועד שקבעתי לך אתמו'ל' כבר כ' הרא"מ שאתמול (למרות שהיה שלושה ימים קודם הרי הוא בשלישי למילתו) הכוונה קודם לכן (ולאו דוקא יום אחד).

יש לציין שהענין של 'שרט לו שריטה בכותל' הוא מהתנחומא ושם משמע שענין המלאכים וכו' לא היה בשלישי למילה (כפי שהביא רש"י מגמרא דילן) אלא היה ביום המילה עצמה שראה הקב"ה דם מילתו ואמר למלאכים באו ונבקרו והכל א"ש בפשיטות (ווכן הוא בתוד"ה אלא ר"ה יא. בשם התנחומא שהיה בו ביום של המילה).

הרב יחזקאל עוזי מאיר

באשר הובא במדור 'מלאים זיו ומפיקים נוגה' פלגותא אחרונים אם נח קיים את התורה, יש להעיר לדברי המדרש רבה (ויקרא ב ז) 'נח קיים מה שכתוב בתורה'. ושם מובאר גם על אברהם יצחק ויעקב, יהודה ויוסף, שקיימו מה שכתוב בתורה.

בברכת התורה - הרב יוסף פליסקין

בענין אם קיים נח התורה, אכן במד"ד איתא 'נח קיים מה שכתוב בתורה', אולם בתדב"א (רבה פ"ו) נוסף ע"ז מילות: 'נח קיים מה שכתוב בתורה **להקריב קרבן**', ומזאת נקט האתון דאורייתא בספרו בית האוצר (מערכת א-ד כלל טז) דקיים רק מצות קרבן ולא כל התורה, ושאינ מאברהם (וע"י גם פ"י מהר"ז) על המד"ד שם שציין לגירסא זו). אמנם בנפ"ח ובמהר"ל משמע שקיים כולה.

ובקושית מרן הגר"ש הכהן זצוק"ל, על דברי המהר"ט בנודד קודם שקיים נדרו דחשיב אונס, מדברי הר"מ שמי שלא מל ומת חייב כרת במותו, ולא חשיב אונס. ראשית הרי באנו לסוגיה שלמה של 'אונס ביום אחרון', שנחלקו בה קמאי ובתראי, מחד דעת האגודה (גיטין פ"ז קלב) וסייעתו דאינו אונס, ומאידיך שיטת הנמו"י (ב"ק י) דהוי אונס. ומה לנו להקשות משיטה אחת על חברתה.

אלא דבדעת הר"מ עצמו כתבו האחרונים (ע"י תומים כא א, מג"א או"ח קח סק"א) להוכיח דהוי אונס, וממ"ש (סנה"ז ז י) 'מי שקנו מידו שאם לא יבא ביום פלוני וישבע יהיה חבירו נאמן כו', עבר היום ולא בא נתקיימו התנאים ואיבד את זכותו, ואם הביא ראיה שהיה אונס באותו היום הר"ז פטור מקנין זה' (אולם ע"י הגה' ברוך טעם על התומים שם שכתב: 'כמדומה לי שדברי המחבר כאן אין להם שחר, דהא שם מיייר הרמב"ם להדיא שלא היה התנאי רק על יום מיוחד, שאם לא יבא ביום פלוני וישבע כו', וא"כ אף אם היה בא קודם אותו יום לא היה תועלת, כי קיום השבועה נגבלה ונחלטת שתהיה רק ביום פלוני ולא מקודם ולא אחריו). וא"כ תקשי דברי הר"מ אהדדי. אלא שיש"ל, דשאני מילה שכתב הר"מ להדיא שחובתו למוול בכל שעה ושעה, ורק 'זמן' חיוב כרת הוא בשעת מיתה, נמצא חיוב כרת הוא על שעה ראשונה, משא"כ ביכול לבוא עד יום פלוני או בנזמא דהמהר"ט, שבהן אינו חייב לקיים חובתו כלל עד השעה האחרונה, בהך אמר'י אונס ביום אחרון אונס.

ושוב אחר העיון בליון הר"מ בהלכות מילה (א ב) בפנים, נראה שהשואלים השמיטו מילה נכבדה עד למאד שכתב הר"מ בסופו, וז"ל: 'אינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במזיד'. והיינו ש(כסוף ימיו או) כל ימיו עמד במרדו שלא לקיים המילה בהזדה עד יומו האחרון, וא"כ אינו אונס ע"ז ואינו בתורת אונס ביום אחרון, וכפי אשר יסדו האחרונים (ע"י קובץ הערות יבמות מט ג-ד-ה, בית הלוי שמות), דב' ענינים יש בגדר אונס דחמנא פטריה: א. שהמעשה בפועל יהיה בע"כ בכפייה. ב. במחשבתו ג"כ תהיה אי רצון בעשייה זו, ואם כן חפץ אלא שנזדמן לו אונס לאו מיקרי אונס, וחייב ע"ז.

ברכה מרובה - הרב מאיר טעפ

בשכח והודאה להש"ת על כל הטוב אשר גמלנו ובפרט בלידת בתי הבכורה מלכה אילה תחי' הריני להזמין את הציון הנכבד לקידושא רבה שיערך א"ה בשבת זו פרשת וירא בבית מו"ח שליט"א משפחת דיקמן רח' קהילות יעקב 54 אלעזר מנחם מן גינואר

טנא מלא ברכות נשגר בזאת קמיה ידידינו חברי קהילתנו הק' לרגל השמחה השרויה במעונם:
הרב **שלמה זלמן ויספיש שליט"א** ומשפ' להולדת הבת תחי'
הרב **בצלאל יעקבזון שליט"א** ומשפ' לנישואי הבן יוסף אברהם דוד העליה לתורה תתקיים בבית מדרשינו, תחילת התפילה בשעה 7:05 קידושא רבא במקום

מעריב ליל שבת: 5:25	ישא דברים:
שחרית בשב"ק: א' 5:23 ב' 7:05 ג' 7:48	בין קבלת שבת למעריב
מנחה: א' 12:30 ב' 3:55	מורינו הרב שליט"א
מעריב מוצ"ש: א' 5:34 ב' 5:58	לאחר תפילת מוסף
אבות ובנים לאחר מעריב א' ימות החול	הרב צבי יעקבזון שליט"א
שחרית: א' נץ החמה	לשליחת חומר לגליון או תגובות:
מנחה: א' 13:15	פקס: 039578855 או במייל: gmail.com@7177790
מעריב: 7:00 ב' 11:00	

מִלְאִים זִיו וּמִפִּיקִים נִגְהַ

הרב מאיר טעפ

'אברהם אברהם ויאמר הנג' - 'עקידת יצחק לזרעו ברחמים תזכור'

מדוע נסיון העקידה נחקק בתורה ע"ש אברהם ולא ע"ש יצחק:

א. מקובל להשיב בזה, שיצחק אכן מסר עצמו **למות** על קידושה ה', אך שאני אברהם שמסר עצמו **לחיות** על קידושה ה', כי אחר שימות יצחק ימשיך הוא לחיות לאל בני יחידו שהרגו בידיו.
ב. רבינו בחי' (כב ז): קל יותר לאדם להפקיר עצמו למיתה, מאשר לשחוט את בנו.
ג. מושב זקנים: הבחירה היתה בידי אברהם להשתטם ולהמתין שתרד אש מן השמים, ולא היה צריך להזדרז ולטול המאכלת בעצמו, כי לא ציווהו ה' ע"ז.
ד. אלשיך: אחר שיצחק מדתו גבורה, א"כ ענין המסירות נפש היא גופא המדה ידידה ואין כ"כ נסיון בזה. (וכן מובא מדרש בב' או"ח ס' רצב בשם שבה"ל, שאמר יצחק שירה כשנעקד ע"ג המזבח, וזהו אומרו בתפלה 'יצחק ירגן'). משא"כ אברהם שמידתו חסד ושפע, מהרי אצלו הוא עיקר הנסיון שצריך לטול נשמת אחרים שהוא הפך מדתו.
ה. חת"ס: לאברהם היה זמן ג' ימים שבהם פיתה אותו היצר לחזור בו, ואפ"ה גבר על יצרו, לא כן יצחק שנודע לו הדבר לבסוף.

ו. פנים יפות: שאני אברהם שכיון שהוא הידוע שהולך לשחוט את בנו, היה **הולך בראצון ובשמחה**, ולאחמ"כ (שם ח) 'אע"פ שהבין יצחק שהוא הולך לישחט, וילכו שניהם יחדיו בלב שוה'.

מדוע נקבע השם הכללי 'עקידת יצחק' ע"ש יצחק, ולא ע"ש אברהם:

כה כתב החת"ס (ש"ת או"ח רח) למהר"ץ חיות: 'משום שאברהם ששמע מפי הקב"ה האמין בתורה שבכתב, אבל יצחק מסר נפשו על דברי חכמים, במה שהוא חוץ לשכל ולא הררה אחר חכמים, משום כך 'ועקידת יצחק תזכור' - להשומעים לתורה שבע"פ ואינם מהרהרים אחרי דברי חכמים'.

אברהם ויצחק קיימו רצון בוראם בראצון ובשמחה:

ברש"י (כב ו): 'אברהם שהיה ידוע שהולך לשחוט את בנו, היה **הולך בראצון ובשמחה**, ולאחמ"כ (שם ח) 'אע"פ שהבין יצחק שהוא הולך לישחט, וילכו שניהם יחדיו בלב שוה'.

וכן מציינו לשונות מבהילים בילקו"ש (קא): **'אברהם דומה כמי שעשה חתנות לבנו, ויצחק דומה כמי שעשה חופה לעצמו. א"ל יצחק: אבא מחר ונשה רצון ויוצר ושושפני יפה**, ואפר שלי יחולק לאמי ותניחנה, וכ"ז שתראהו אמי תאמר זהו בני ששחטו אביו. אבא מה תעשו לזקנותיכם. אמר לו: בני יודעים אנו שמינתנו קרובה, מי שנחמנו עד עכשיו, הוא ינחמנו עד יום מותנו כו' **והקב"ה רואה את האב מעקיד בכל לב, והבן נעקד בכל לב**. ובבר' (נה ח): 'אהבה מקלקלת את השורה, דכתיב וישכח אברהם בבוקר'.

וכה כתב החובו"ל (בטחון פ"ד): 'יקל בעיניהם כל דבר אצל קיום מצוות הבורא ית', כמו שידעת מן הענין והאלקים נסה את אברהם'. וכן בשם משמואל (תרעא): 'ענין נסיון העקידה י"ל שהעיקר היה האהבה והרצון שהיו לו לאברהם כו', והאות על האהבה והרצון היתה הזריזות כמ"ש וישכח'.

דמעותיו של אברהם בשעת העקידה:

בב"ר (נו ח): 'הוא שולח את יד לטול את הסכין, **ועיניו מורידות דמעות, ונופלות דמעות לעיניו של יצחק מרחמנותו של אבא, ואעפ"כ הלב שמח לעשות רצון יוצר'**.

ובילקו"ש (קא): 'היו דמעות מנשרות ונופלות מעיני אברהם, עד שהיתה קומתו משוטטת בדמעות כו'. באותה שעה פער פיו בבכי וגעה געיה גדולה, והיו עיניו מרופפות וצופות לשכינה, והרים קולו ואמר ואשתי עיני אל ההרים מאין יבוא עזר'.

מדוע נתיחד יצחק יותר משאר מוסרי הנפש שבכל הדורות:

א. ביאר הר"ן (דרשות, דרוש ו) אומרם 'קח נא - אין נא אלא לשון בקשה', שאברהם לא היה מוכרח לשחוט את בנו יחידו, עין כי ממנו יפוצ זרעו, רק רשות ניתנה בידו. (ובתורה"ד צט, פליג דהוי ציווי גמור). ולדבריו צ"ל דשאני מס"נ דאברהם ויצחק משאר מס"נ שבכל הדורות שלא היתה להם הבחירה, כי תבעו מהם למות או לחטוא לחילה, או שהרגו אותם בע"כ. (וכע"ז בספר העיקרים).
ב. כתב המשך חכמה (כב יד): 'במסור יצחק את נפשו על קידוש שמו ית', מאז והלאה הוקבע לטבע קיים באומה הישראלית, להימשך אחרי רצון ההשגחה מעומק הלב, ולמסור נפשם ורוחם ומאודם על קדוש הש"ת, כאשר עשו אבותינו באלף החמישי ובשישי כידוע, **עד כי כעת יוקשה אל נפש הישראלי מה זה נסיון להאשל הגדול צור מחצבתנו אברהם ויצחק**'. (וכן ברו"ח אבות ה ג ובפה קדוש).

ולפי"א א"ש הא דלעיל, מדוע נקרא הנסיון ע"ש אברהם ולא ע"ש יצחק, ומשום דבאור כשדים מסר אברהם עצמו למיתה, וכבר הכין בזה הדרך ליצחק למסור נפשו. אך לאברהם היה כאן נסיון חדש, לעקוד בן יחיד עקה"ש, שזה לא נעשה מעולם. ואפ"ל שגם לזאת נתכוונה חנה הצדקת, שאמרה (גיטין נז): 'בני לכו ואמרו לאברהם אביכם, אתה עקדת מזבח אחד, ואני עקדתי שבעה מזבחות - היינו שמה שעמדנו בנסיון להקריב שבעה בנים מכם מה שאברהם הקריב אחד. **ועוד** מבארים לפ"ז הקבלה המסורה מפי הגר"א (הליכו"ש תפלה פ"כ ציון 94 מהגרסז"א בשם זקני ירושלים, שקבלה בידם איש מפי איש עד הגר"ח ששמע מהגר"א), אשר בעת שגר הצדק דוילנא קידש ש"ש ברבים, היתה תערורות קדושה בכל הבריאה עד שנחלשה אז טומאת הידיים של בוקר. והטעם שכח מס"נ של גר הצדק פעלה יותר מכל מוסרי הנפש שבכל הדורות, הוא משום שהגרא"ם הכ המשך למעשה העקדה המושרש בנו מאבותינו, משא"כ במס"נ של גר הצדק שאינו מזרע אברהם ולא קיבל הכח בירושה, א"כ בצדק שתפעל יותר.

עוד ביארו לפ"ז מה שאמר ר"ע כשהוציאוהו להריגה (ברכות סא): 'כל ימי הייתי מצטער עה"פ הזה בכל נפשך - אפי' הוא נוטל את נפשך, אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו'. ומדוע ר"ע חושש על מקדא זה של מס"נ יותר משאר התנאים והאמוראים שבתלמוד. וא"ש משום שר"ע היה בן גרים (ע"י רבינו ניסים גאון ברכות כז): וא"כ מדת מס"נ לא היתה לו בירושה, וע"כ היה מסתפק כל ימיו אם יוכל לעמוד בנסיון שכזה עד שבאת לידי.

אם פרחו נשמתו של יצחק בשעת העקידה:

בפדר"א (לא) מובא: 'כיון שהגיע החרב על צווארו, פרחו ויצאה נשמתו של יצחק. כיון שהשמייע קולו מבין שני הכרובים, ואמר אל תשלח ידך אל הנער, חזרה הנפש לגופו, והתירו ועמד על רגליו, וראה יצחק תחיית המתים מה"ת, שכל המתים עתידין להחיות. באותה שעה פתח ואמר בא"י מחיה המתים'.

ונכע"ז במדרש אגדה המובא בשבלי הלקט (יח): 'כשנעקד יצחק אבינו ע"ג המזבח, נעשה דשן והיה אפרו מושלך על הר המוריה, מיד הביא עליו הקב"ה טל והחיה אותו, לפיכך אמר דוד כטל חרמון שיורך על הררי ציון - כטל שהחיה בו יצחק אבינו, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י מחיה המתים'.

ובתנחומא (וירא ל): 'בנו שניהם את המזבח, ועקדו על המזבח, ונטל את הסכין כדי לשחוט עד שיצא ממנו רביעית דמו, ושמא השטן ודחף ידו של אברהם ונפלה הסכין מיזו, וכיון ששלח ידו לחתתה, יצאה ב"ק מן הבמה ואמרה לו אל תשלח ידך אל הנער'.

מדוע דוקא אחרי העקידה הררה אברהם על מה שאין יצחק נשוי:

כתב רש"י (כב כ): 'בשובו מהר המוריה היה אברהם מהרהר ואומר, אילו היה בני שחוט, כבר היה הולך בלא בנים, היה לי להשיאו אשה מבנות ענר אשכול וממרא, בישרו הקב"ה שנולדה רבקה'. ויש לבאר כוונת מחשבת אברהם שהרהר לאחר מעשה, הא מה שהיה היה, וע"כ שכך היתה רצון ה' להורגו ליצחק לא שיש לו בנים.

ובספר פה קדוש לר"י מוולאזין הרגיש בזה, וביאר דבר נורא, דהענין הוא להפך, דסבר אברהם דיש כאן איהר תביעה עליו, דמה שלכסוף א"ל ה' שלא יקריב את בנו, הוא משום דכבר הבטיח לו שלא יספר זרעו מרוב, ואילו היה יצחק נושא אשה היה הקב"ה מניח לו לשחוט את שכלר יש לו המשך, וכל מה שמנע ממנו לבסוף הוא מחמת שלא השיאו, לכן הררה ע"ז.